

Svetlana STEPONAVIČIENĖ

APIE LAXNESSĄ IR BENEDICTSENĄ

TAIP PAT APIE ISLANDIJĄ, DANIJĄ IR LIETUVĄ

Svetlanos STEPONAVIČIENĖS publikacijoje išskyla vienas epizodas iš dviejų garsių Šiaurės rašytojų biografijų. Åge MEYERIS-BENEDICTSENAS ir Halldóras LAXNESSAS buvo susitikę 1919 metais Kopenhagoje, o šis susitikimas bent vienam iš jų, būsimajam Nobelio premijos laureatui Halldóru Laxnessui, paliko neišdildomą įspūdį ir tapo svarbiu kūrybos ir gyvenimo epizodu.

Publication by Svetlana STEPONAVIČIENĖ brings up one episode from the biographies of two celebrated Scandinavian writers. Åge MEYER-BENEDICTSEN and Halldór LAXNESS met in Copenhagen in 1919 and the meeting, at least for one of them, the future Nobel Prize winner Halldór Laxness, was of such significance that it left an indelible impression and became an important episode in life and creation.

Negali sakyti, kad Laxnessas yra mažai žinomas autorius Lietuvoje. Dauguma jo romanų išversti į lietuvių kalbą (gaila, ne tiesiogiai iš islandų, visi – per rusų kalbą), tačiau tai nekeičia esmės ir bendro vaizdo labai neiškraipo. Kiti romanai, kurie nebuvo išversti į rusų kalbą, aišku, nesulaukė ir lietuvių leidėjų dėmesio – kaip iki Atgimimo, taip ir po jo. Stebėtis nėra ko – tai ne perkamiausios knygos, kur viešpatauja sekso arba detektyvo intriga. Tai klasika, tiesa, gana savotiška, kuri iš skaitytojo reikalauja aktyvumo, bet klasika dabar nėra nei dėmesio centre, nei pagarboje. Tokie romanai kaip „Gerpla“ (1952) arba „Susigražintas rojus“ (1960) lietuvių skaitytojui turbūt taip ir liks nežinomi.

Už Islandijos ribų Laxnessas yra vienas labiausiai skaitomų ir nagrinėjamų islandų autorių, – užsieninė laksnesiana susideda iš solidaus pluošto straipsnių apie atskirus kūrinius, rašytojo kūrybos aspektus, ir iš solidžių monografijų, kurių skaičius taip pat yra įspūdingas ir vis auga; įvairių šalių universitetuose studentai ir doktorantai rašo referatus ir *PhD* disertacijas, kurių tema yra susijusi su Halldóru Laxnessu, o Lietuvoje kol kas šiuo atžvilgiu matome tuščią erdvę. Kada ir kas gi bus įrašyta į šią *tabula rasa*? Norisi tikėtis, kad kas nors bus, kad tarp skandinavų literatūros tyrėjų atsiras norinčių rimtai išstudijuoti šio žodžio ir minties virtuozo kūrybą, įminti daugelį paslapčių, nes jo tekstas dažnai skaitytojui atskleidžia tik pačią aisbergo viršūnę, o tikroji prasmė paslėpta giliai giliai, po daugelio prasmų sluoksniu.

Tiesa, kai prieš keletą metų viešai čia buvo minimas Laxnessas (o tai buvo 2002-ųjų gruodį, paskutinėmis rašytojo ypatingųjų jubiliejinių metų dienomis), į Menininkų rūmus Kaune, kur vyko šiai šventei skirta konferencija, nelaukta sugužėjo didžiulė salė žmonių, nors įtariu, jog dalį klausytojų ir žiūrovų labiausiai viliojo žadama puiki Nijolės Ambrazaitytės bei jos akompaniatorės Eugenijos Jelesinos parengta islandų liaudies dainų ir kitų skandinavų kūrinių programa. Per tą iškilmingą vakarą Laxnessas buvo pristatytas kaip „vienintelis islandas Nobelio premijos laureatas, garsiausias XX amžiaus Skandinavijos romanistas“. Svečiai taip pat galėjo pasigrožėti unikalios, labai turtinga jubiliejine fotoparoda, skirta rašytojui ir atspindinčia šalies kartu su Laxnessu gyvento viso to amžiaus istoriją. Ekspozicijos atgabenimu į Lietuvą pasirūpino nenuilstamoji skandinavų renginių iniciatorė ir globėja Dalia Poškienė iš viešosios Vinco Kudirkos bibliotekos drauge

PASTABA SKAITYTOJUI

Šio „Krantų“ numerio (jis skirtas Islandijai) islandiškuose tikriniuose varduose dažnas balses *á* ir *ó* reikia tarti *au*, *ou*; priebalsės *þ* ir *ð* tariamos *t* arba *d* (analogiškai angliškai – dusli arba skardi *th*); samplaikas *ll*, *rn* tariame atitinkamai *dl*, *rtn*. Plačiau apie islandų kalbą skaityti p. 64–65. (Red.)

su tuometiniu asociacijos *Norden-Lietuva* pirmininku Jonu Aleknavičiumi.

Tačiau juk Laxnessas – ne vien romanistas. Jis apskritai ištisa epocha, nes gyveno ilgai (96 metus): gimė pačioje XX amžiaus pradžioje, 1902 metais, o mirė pačioje pabaigoje, 1998-aisiais). Rašyti pradėjo nuo paauglystės ir baigė būdamas arti šimto metų. Taigi visu savo gyvenimu jis nuo pradžios iki galo yra tikrų tikriausias XX šimtmečio metraštininkas.

Galima sakyti, ir nemanau, jog tai būtų smarkiai perdėta, kad Laxnessas yra ne tik ištisa epocha – jis taip pat yra ir visas pasaulis. Tiesa, ta epocha – tai Islandijos epocha pasaulinės kultūros paveiksle, o pasaulis – tai islandiškas pasaulis. Laxnesso kūriniuose – kaimas ir miestas, kalnai ir jūra, liaudies išminčiai ir kaimo kvailėliai, avys ir žuvis, valstiečiai ir verslininkai, poetai ir revoliucionieriai, darbininkai ir šalies vadovai, – ir viskas apie Islandiją, skirta Islandijai. Vargiai rastume jam analogą pasaulinėje literatūroje ar meno istorijoje. Atrodo, kad šiuo atžvilgiu jis yra unikalus.

Laxnessas yra ne tik prozininkas, jis – ir didis poetas, nors išleido tik vieną poezijos rinkinį („Eilėraščiai“, 1930). Tačiau kadangi jo romanų herojai neretai yra ir poetai, jie, kaip kokie senieji skaldai, dažnai prabyla eilėmis, ir ta tariamai *ju*, *heroju*, kūryba yra ne mažiau reikšminga negu pagrindinis prozos tekstas. Daugeliui Laxnesso eilių kompozitoriai parašė muziką, ir jos seniai tapo liaudies dainomis. Be to, jis dar ir dramaturgas, kūręs daugiausia pusiau absurdo komedijas (jos praktiškai nenuėina nuo scenos), o ir dauguma jo romanų taip pat yra inscenuoti bei ekranizuoti. Dar ir publicis-

tas, kritikas, rimtas istorikas, visapusiškai profesionalus senosios literatūros (sągų), taip pat ir šiuolaikinės literatūros tyrinėtojas bei leidėjas.

Ypatinę vietą literatūriniame Laxnesso palikime užima memuarinio pobūdžio trumpesni ar ilgesni (nuo vieno dviejų puslapių esė iki romano apimties tomų) rašiniai, savotiški dienoraščiai, vienos dienos arba vienerių metų, vieno ar kelių gyvenimo tarpinių apmąstymai. Pradėjęs kruopščiai rašyti savo gyvenimo kroniką nuo pat vaikystės, vos ne dienomis, kartais – kone valandomis, jis, kol leido sveikata, laikėsi šio įpročio visą gyvenimą. Daug keliavęs, daug matęs, daug išbandęs ir patyręs (vos netapęs katalikų vienuoliu ir tuoj pat – beveik komunizmo šaukliu, nors niekada nepriklausė jokiai partijai), paskui pasinėręs į Rytų filosofiją, ilgai niui jis iš tiesų bvo laikomas neoficialiu savo tautos dvasiniu lyderiu. Jo įtaka dabartinei islandų literatūrai, dvasiniam ir socialiniam šios šalies klimatui yra milžiniška, nors dabar, deja, tarsi ir bandoma tą įtaką sumenkinti ar bent revizuoti, lyg būtų įmanoma nubausti už senas klaidas, lyg būtų įmanoma jas ištaisyti.

Minėtoje memuaristinėje epopėjoje išsiskiria keletas *romanų esė* (paties autoriaus terminas), kurios iš tikrųjų nėra nei romanai, nei esė, o meistriškos autobiografinės mini novelės, savotiškos gracingos šiaurietiškos arabeskos, papuoštos įmantria ornamentika, sugrįžimais, kai kur tiesiais, kai kur laužtais siužetiniais raštais, pasikartojimais. Skaityti jas yra ne mažiau įdomu negu jo romanus, – tai tarsi rinktinis gurmanų patiekalas. Vienas toks rinkinėlis, „Jaunas aš buvau“ (1976, pavadinimas paimtas iš „Vyresniosios Eddos“), mums turėtų būti ypač

Åge MEYER-BENEDICTSEN

Halldór LAXNESS

įdomus, visų pirma todėl, kad čia pasakojama tik apie vienintelius – 1919 metus, kurie ir jaunajai Lietuvai nepaprastai svarbūs ir kupini dramatiškų įvykių. Kaip tik šie metai yra rašytojo kelio pati pradžia. Septyniolikmetis Halldóras Guðjónssonas, dar netapęs Laxnessu, nors jau pasirašinėja – *Halldóras iš Laxneso*, leidžiasi į pačią pirmąją savo kelionę iš gūdžios, atsilikusios daniškos provincijos, kokia tuo metu buvo Reikjavikas, į platųjį pasaulį, kurį jis trokšta užkariauti. Taip jis atsiduria Kopenhagoje, o kartu prasideda ir jo rašytojo veikla, nors jis, dar septyniolikmetis, jau yra parašęs savo pirmąjį romaną „Gamtos kūdikis“, kuris turi netrukus pasirodyti Reikjavike, ir išspausdinęs keletą apsakymų daniškai ir islandiškai savaitiniuose žurnaluose. Čia jo laukia rimti išbandymai ir pagundos, bet sunkiausiai jam sekasi grumtis su dviem jį persekiojančiomis galingomis „šmėklomis“, nuo kurių įtakos jis niekaip neįstengia išsivaduoti, o tai yra galingiausi Šiaurės pasaulio gigantai – Strindbergas ir Hamsunas... Tačiau, laimė, jo kelyje atsiranda nepaprastai žmogus, toks pat keistas kaip ir jis pats, taip pat mėgstantis ryšėti kaspina po apykakle kaip koks lordas Byronas arba Beethovenas. Šis žmogus jam yra toks geras, kad „jis turbūt tiesiog yra išprotėjęs“, ir tai ne kas kitas, o Åge Meyeris-Benedictsenas, – taigi kaip tik dėl to mums šitas tomas yra itin įdomus. „Šis žmogus amžinai baisiausiai skuba, bet ne taip, kad nepadarytų paslaugos – labai grakščiai ir nuoširdžiai – absoliučiai nereikšmingam žmogui.“ Čia randame betarpišką ir šmaikštų Benedictseno portretą – apibūdinama jo originali išorė ir ne mažiau originalus bendravimo būdas. „Skaičiau Jūsų apsakymus, daniškai ir islandiškai.“ Po to, rašo Laxnessas, jis ištarė tuos *sparnuotus žodžius*: „Jauni poetai neturi gyventi varganoje palėpėje. Jie turi gyventi ten, kur baigiasi miško pakraštys ir prasideda laukai. Aš Jums surasiu tokią vietą kaime, pas savo pažįstamus valstiečius“.

Susitikimas, bendravimas su šiuo žmogumi, jo veiklos stebėjimas tampa jaunam rašytojui neužmirštamasis ir esminis – jeigu ne lemtingas – visam, taigi ir kūrybiniam, tolesniam jo likimui. Vyresniojo kolegą paskatinimas ir palaikymas (Laxnessui yra 17, Benedictsenui – 53 metai) sunkiu momentu padeda islandų jaunuoliui daugeliu atvejų apsispręsti ir pajusti savyje gimstant būsimą epinių kūrinių autorių. Kaip tik tą vasarą ir kaip tik ten, Benedictseno surastame kaime, gimsta Laxnessas – epinis Islandijos dainius, būsimasis „Nepriklausomų žmonių“, „Salkos Valkos“ ir „Islandijos varpo“ autorius, o viso to „kaltininkas“ yra ne kas kitas – tik Benedictsenas. Tai lyg vieno plunksnos brolio palaiminimas kitam. Neatsitiktinai Benedictsenas pirmąkart minimas pačioje knygos pradžioje, ir kaip tik jam skirti ir baigiamieji *romano esė* „Jaunas aš buvau“ skyriai. Ir štai senasis šlubas daugiavaikis kaimo varguolis Þórðuras iš Veršiukų trobelės virsta Bjarturu iš Vasaros buveinės, vieno reikšmingiausių romanų „Nepriklausomi žmonės“ herojumi ir amžinuoju islando simboliu.

Åge Meyeris-Benedictsenas (1866–1927) savo kilme buvo iš dalies žydas (jo tėvas, stambus komersantas

Ferdinandas Meyeris, buvo kilęs iš Šiaurės Vokietijos, Šlėzvig-Holšteino), iš dalies islandas (pagal motiną Aną Mariją Benedictsen, kilusią iš Islandijos, iki vedybų su Benedictseno tėvu buvusią Kopenhagos karališkojo teatro primadona), iš dalies danas (pagal motinos motiną, kuri buvo danė). Savo stiprų ryšį su motinos tėvyne Islandija jis jautė dar būdamas vaikas. Tas ryšys motinai mirus, kai jam buvo aštuoneri, tik sustiprėjo. Pirmoji jo kelionė, tiksliau paauglio pabėgimas nuo mokyklos į savarankišką gyvenimą, buvo plaukimas laivu kaip tik į Islandiją, ir čia jis pusantų metų praleido sunkiai dirbdamas laive arba krautuvininko padėjėju, tačiau sveikatai pašlijus buvo seserų įkalbėtas grįžti prie mokslų. Į Islandiją Benedictsenas dažnai atvažiuodavo jau baigęs mokslus, domėjosi jos kultūra ir istorija, daug rašė tomis temomis Danijos spaudoje ir skaitė apie tai paskaitas liaudies universitetuose, važinėdamas po visą šalį. Jis buvo karštas Islandijos atsiskyrimo nuo Danijos šalininkas, ir jam rūpėjo, kad tai įvyktų kuo mažiau skausmingai. Jis artimai bendravo su Islandijos nacionalinio atgimimo vadais bei šalininkais ir Danijoje, ir Islandijoje. Jo metodas buvo – kuo daugiau švietimo ir abipusės tolerancijos, jis stengėsi paskleisti Danijoje kuo daugiau žinių apie Islandiją, primindamas bendrą skandinavišką praeitį ir kultūrinį palikimą. Jis tapo vienu pagrindinių Islandijos draugijos steigėjų Danijoje (1916) ir iki pat savo mirties 1927-aisiais buvo jos sekretoriumi, iš tikrųjų atlikdamas joje pagrindinį darbą (Laxnessas buvo įsitikinęs, kad Benedictsenas ėjo ten direktoriaus pareigas).

Benedictseno vardas Lietuvoje gerai žinomas, ypač jis tapo toks pastarąjį dešimtmetį. Pradėjęs studijuoti indoeuropiečių filologiją ir slavų kalbas Kopenhagos, Leipzigo, Varšuvos, Maskvos universitetuose, taip pat Bulgarijoje, jis, kelis kartus (pirmąsyk 1893, paskutinįsyk 1923 metais) apsilankęs Lietuvoje, gerai pramokęs lietuvių kalbą, išstudijavęs Lietuvos istoriją ir tuometinę Lietuvos socialinę, politinę ir ekonominę padėtį Rusijos imperijos sudėtyje, susipažinęs su lietuvių tautos kultūra, papročiais, dainomis, daniškai parašė unikalų veikalą „Et folk, der vaagner. Kulturbilleder fra Litaven“ („Bundanti tauta. Lietuvos kultūros vaizdai“), išleistą Kopenhagoje 1895-aisiais. Toje knygoje lyg susiliejo draugėn viskas. Viena vertus, tai ir preciziškai, moksliskai pateikti faktai bei jų analizė, ir kartu išsamus aprašomojo krašto vadovas, pasakojimas apie įdomiausias vietas ir istorinius įvykius, kvietimas arčiau susipažinti su krašto žmonėmis. Tačiau tai buvo dar ir pati tikriausia lyrika, savotiška meilės išpažintis, nes Lietuva Benedictsenas susižavėjo, ir tai labai jaučiama skaitant šią jauno rašytojo pirmąją knygą. Apie tai gražiai kalba Jurgis Savickis, žmogus, ne mažiau emocionalus negu jo bičiulis Benedictsenas: „...jis kaip koks išimylėjęs jaunikas nuo visos širdies sudėjo poezijas savo mylimajai, šiai naujai jo aptiktai šaliai“¹.

Benedictsenas buvo artimai pažįstamas su Georgu Sauerweinu, su žinomų švietėjų pora Petru ir Sofija Kriaučiūnais, pas kuriuos paprastai apsistodavo, kai užvažiuodavo į Plokščius. Jų namuose, kurie buvo pa-

virtę tikra užsienio lituanistų Meka, dažnai užėgą rasdavo ir kitų tautų kalbininkai: suomiai, rusai, vokiečiai, čekai, lenkai. Per juos Benedictsenas susipažino su Vincu Kudirka. Manoma, kad jis buvo pažįstamas ir su Jonu Basanavičiumi. Bent iš Savickio laiško, Helsinkyje rašyto Basanavičiui (1926, sausio 16), atrodo, kad Benedictseno vardas pastarajam buvo gerai žinomas: „Kart su šiuo siunčiu Gerb. Doktorui dar kelias brošiūras, jų dvi tai mano produktas, daniškoji: „Lysskaer, en Bog om Litaven“ („Pažaras“)², kita Benedictseno daniškoji knyga apie Lietuvą mano išleista Kopenhagoje anglų kalboje. Ypatingai beleisdamas paskutinę knygą ir betvarkydamas ją, ir iliustruodamas, turėjau daug bėdos. Kone visas savo knygas išplėšiau, berankiodamas jai iliustracijų. Na, bet pasisekė viskas gerai. Valdžia išsiuntinėjo jų visoms mūsų atstovybėms ir konsulatams užsienyje, svetima spauda sutiko labai prielankiai, o senasis Benedictsenas sako neužmiršias iki grabo lentos. Smarkus priežadas, bet ir jis visas toks smarkus visuomet. <...> Dar kartą velydamas Tamstai viso labo, pasilieku Tamstą gerbiąs *Jurgis Savickis*“³.

Benedictsenas ir Basanavičius – abu mirė 1927 metais. Beje, pastarasis buvo tik penkeriais metais vyresnis už Benedictseną. Nors dažnai minima, kad jiedu buvo susitikę, aptikti tikrų tokio susitikimo įrodymų vis dėlto nepavyko. Vienaime savo laišku Benedictsenas mini, kad ruošiasi pasimatyti su Basanavičiumi, bet neaišku, ar iš tikrųjų jie buvo susitikę.

Taip pat Danijoje Benedictsenas artimai bendravo su pirmaisiais Lietuvos diplomatais Jurgiu Savickiu ir Ignu Šeiniumi; kai į Kopenhagą buvo atvykęs su oficialiu vizitu Lietuvos prezidentas Antanas Smetona 1919 metų pradžioje, Benedictsenas dalyvavo iškilminguose pietuose ir pasakė lietuvišką tostą: „Lietuva ant visados tarp palaimos, tarp bėdos“. Šie Sauerweino, su kuriuo Benedictsenas kadaise „pats braidžiojo pašėsupiais“, žodžiai jam atrodė tinkamiausi lietuvių „jausmui“ išreikšti.

Lietuvai tapus nepriklausoma valstybe, Benedictseno knyga pati savaime įgijo ypatingą reikšmę. Todėl nenuostabu, kad Savickio iniciatyva, su vyriausybės parama ir užsienio lietuvių pagalba stengtasi buvo ją kuo greičiau išleisti anglų kalba (išėjo 1924). Tačiau praeis dar keli dešimtmečiai, kol ji pagaliau bus išversta ir į lietuvių kalbą ir išleista Lietuvoje⁴. Pagaliau toje pačioje žemėje, dėl kurios laisvos ir šviesios ateities buvo toks tikras Benedictsenas, rašydamas savo pranašišką knygą prieš šimtą su viršum metų, išaugo karta laisvų piliečių, kurie gali paimti šią knygą į rankas ir stebėtis jos šiuolaikiškumu.

Nuo to laiko Benedictsenas jau užėmė tvirtą poziciją moksliniame, taip pat literatūriniame ir politiniame lietuviškame diskurse, jam skiriamos konferencijos ir seminarai⁵, jo vardas dažnai minimas periodinėje spaudoje⁶, o jo knyga, jau seniai tapusi bibliografinė retenybė, prašyte prašosi pakartotinės laidos.

Šio nuostabaus tyrinėtojo, didelio humanisto, garsaus „pavergtųjų tautų užtarrėjo“ gerbėjų grupės inicia-

tyva Vilniuje 2007 metų gruodžio 21 dieną buvo įsteigtas klubas „Norden / Benedictseno bičiuliai“, kurio pirmąja pirmininke buvo išrinkta dr. Svetlana Steponavičienė (ssteponavičienė@hotmail.com), o sekretore tapo VU dėstytoja Irena Miškinienė (miskiniene@takas.lt). Klubas veikia kaip savarankiškas vienetas, įeinantis į Šiaurės šalių asociaciją *Norden-Lietuva*, kurios pirmininkas – Baltoskandijos akademijos Panevėžyje mokslinis sekretorius Arūnas Bliūdžius. Klubo veikla – kultūrinė švietėjiška, taip pat plėtojami ryšiai su Skandinavijos šalimis. Klubo nariai renkasi kas mėnesį pasikviesdami dailininkus, rašytojus, kitų sričių menininkus, savo veikla susijusius su Skandinavijos šalimis. Klube jau buvo įvykę susitikimai su tapytoju Vilmantu Marcinkevičiumi, kuris yra vienas žymiausių šiandienos menininkų Lietuvoje, gerai pažįstantis Daniją, nes dalyvauja tarptautinėje dailininkų grupėje prie NB meno galerijos Viborge ir Roskildėje Danijoje. Kitą kartą į klubo susitikimą buvo pakviesta dailininkė ir fotografė Eglė Babilaitė, tada ką tik grįžusi iš kelių mėnesių studijų kelionės po Islandiją. Klubo tarybos narys Povilas Saudargas buvo pasikvietęs kitus klubo narius susipažinti su MA bibliotekos skandinaviskais fondais, M.K. Čiurlionio meno mokyklos muziejaus vadovas Antanas Kontautas – su šio muziejaus kolekcijomis ir veikla.

Klubas „Norden / Benedictseno bičiuliai“ turi daug ateities planų, vienas svarbiausių – surinkti kuo daugiau medžiagos apie Ąge Meyerio-Benedictseno veiklą, kaupiti jo archyvą. Ir užmegzti ryšius su neabejingais jo darbams ten, kur jis pasižymėjo savo tauriaja humanistine veikla: Armėnijoje, Lenkijoje, Danijoje, Suomijoje, Islandijoje, Airijoje, taip pat ir Lietuvoje. Klubas steigėjai nuoširdžiai kviečia visus, besidominčius šio žmogaus dvasinio palikimo išlaikymu ir puoselėjimu, prisidėti prie klubo veiklos.

Svetlana STEPONAVIČIENĖ

¹ Jurgis SAVICKIS. Raštai, VI t. – Vilnius, 1999, p. 157.

² Tikslus vertimas būtų: „Priešaušris“. – S.S.

³ Jurgis SAVICKIS. Min. veik., V t., p. 102.

⁴ 1996 m. docento Liongino Pažūsis paskatinta Vilniaus universiteto magistrė Skirmantė Ramanauskaitė išvertė į lietuvių kalbą (išleista 1997).

⁵ 1999 m. rugsėjo 15–16 dienomis VU vykusios konferencijos „Ąge Meyeris-Benedictsenas ir jo knyga ‘Bundanti tauta. Lietuvos kultūros vaizdai’“ medžiaga 2000-aisiais išspausdinta atskiru leidiniu. 2006 m. rugsėjo 29–spalio 1 dienomis vykusios tarptautinės konferencijos minint Danijos mokslininko etnografo Ąge Meyerio-Benedictseno 140-ąsias gimimo metines, kaip ir 2007 m. gruodį (14 d. Vilniuje, 15 d. Kaune) vykusio tarptautinio seminaro, skirto asociacijos *Norden-Lietuva* dešimtmečiui ir Benedictseno mirties 80-osioms metinėms, medžiaga dar laukia savo eilės. Tuo turės pasirūpinti Benedictseno bičiulių klubas.

⁶ Pavyzdžiui: Lidija VELIČKAITĖ. Benedictsenas vėl minimas Lietuvoje kartu su Danijos karalienės vardu // Lietuvos aidas. – 2008, gegužės 8; Perpetua DUMŠIENĖ. Dvasiniai Fiuno salos lobiai // Meisteris ir Margarita. – 2009, Nr. 3, p. 94.